

Signes d'alegrança

Alexandre Ballester

Tradicionalment, amb el Diumenge de Rams, la vida eclesiàstica i els costums populars entren en un cicle farcit de signes que, pel seu caràcter avial, són, o eren, fidelment assumits pel poble. Un signe, en litúrgia, és el senyal, esdeveniment o paraula que es pot interpretar com a manifestació o presència del transcendent o diví. Un signe és una realitat que orienta vers una altra distinta realitat. Una realitat espiritual, vella com els anhels humans.

L'església amb les seves cerimònies es troba, des de l'inici de la Quaresma fins al diumenge de Pentacosta, dins el període de major riquesa litúrgica i simbòlica de tot l'any, centrat en la festivitat del Diumenge de Pasqua que regeix, com a eix axial, la successió de les altres festes variables. La data de la Pasqua, com és prou sabut, és una festivitat mòbil. Des del Concili de Nicea, l'any 325, es va disposar que la Pasqua es celebràs el primer diumenge després del primer pleniluni de primavera. Per aquesta raó, durant les processons de Setmana Santa sempre hi ha lluna plena. La Pasqua sempre s'escau un diumenge entre el 22 de març, quan és més baixa, i el 25 d'abril, quan és més alta.

He parlat de Pasqua abans de parlar de Rams. No és que com la picardiosa dita popular, hagi fet Pasqua abans que el Ram. És que un cop establerta la data del Diumenge de Pasqua, senzillament, es poden calcular les altres festes. El diumenge anterior és el Diumenge de Rams. I la Setmana Santa la setmana que es desenvolupa entre aquests dos diumenges.

Des dels primers segles del cristianisme, el Diumenge de Rams, s'ha celebrat amb gran solemnitat, tot recordant l'entrada de Jesús a Jersusalem. Les palmes i els rams de llorer i d'olivera, són símbols evidents de l'arbre que, a la vegada, és símbol de les més remotes cultures, de la unió del món terrenal i humà amb el món celestial i diví.

Anant molt més enrera, en els plànols etnogràfics, trobarem rituals i festes dedicades a les forces de la vegetació i a les divinitats que les personificaven i les tutelaven. Per aquesta temporada de l'any, a trenc de primavera, era el moment de la renovellada vigoria a les plantes. Eren celebracions solsticials, adreçades a afavorir la floració i fructificació dels arbres i de les collites. L'entrada a la primavera era una de les èpoques més importants de la vida agrícola dels pobles primitius.

Originàriament, la palma fou un símbol de la victòria militar i era portada en les desfilades triomfals. Una branca d'olivera era ja de ben antic, un emblema de la pau. El llorer, un simbolisme de la immortalitat i, més tard, de la glòria. A més el llorer era tengut com el millor protector contra els llamps. Totes aquestes velles creences formaven el rerafons cultural, del poble de Jerusalem quan va rebre Jesucrist, amb crits d'alegria i amb palmes i rams. Tal com avui recorda la litúrgia.

Les fonts documentals no són prou estrictes. Els apòstols Mateu i Marc indiquen que la gent, tallava branques dels arbres o ramatge que tallaven dels camps, sense especificar, ni insinuar, la classe de vegetals. Lluc, no esmenta cap planta i tots s'avenen amb les catifes llançades a terra, al pas de Jesús. És Joan que, al seu evangeli diu: "van agafar palmes i sortiren a rebre'l cridant..." (Joan 12, 13). És la tradició cristiana que ha propagat l'olivera i el llorer i la palma, com els rams que reberen Jesús d'una manera triomfal, un dia molt proper a l'entrada de la primavera.

Litúrgicament s'entén com un ram, una branqueta de llorer, d'olivera, de palma o d'algun altre arbre o arbust la qual un cop beneïda és portada en processó el Diumenge de Rams. Acabada la processó solen guardar els rams, amb un respecte gairebé sagrat, fins l'any següent. El palmó, lligat als balcons o a les finestres, és tengut com a protecció contra els mals esperits. Una transferència de virtuts vegetals.

A vegades, la cultura popular, amb elements del paganisme i el cristianisme, sol reconstruir, oportunament, els seus codis de comportament i de creences.

El nostre gran Antoni Maria Alcover va escriure: "Es dia del Ram són molts que van a sortir de la parròquia. N'hi van a la Seu, de tot es terme de Ciutat i des pobles de la Muntanya, perquè la Seu solen dir que entra per tot; se considera que és sa Parròquia de tots es mallorquins; i això ja és una costum antiquíssima"... "És molta sa gentada que va a l'Ofici, perquè amb so beneir es rams i paumes i sa processó que es fa immediatament sortint per un portal i entrant per s'altre, i llavò la Pàssia, resulta una funció molt de veure i de sentir"... "es qui fan sa gran bauxa són ets al·lotinois i al·lotinoies anant a a l'Ofici amb una pauma o un ram, tot brufat de flors, de ses que poden haver, perquè les ho beneesquen". Una pinzellada d'altre temps.

I era un altre temps, quan de jovenets, anàvem a la fira de Ram de Ciutat, amb els pares o amb l'oncle. El Ram, la fira de juguetes, llepolies, atraccions i divertiments, de Ciutat té el seu origen el segle

XVIII, amb les paradetes de terrissa i de fruites que s'instal·laven a l'entorn del convent de Santa Margarida, on es conservava un vel de la Verònica, duit a Mallorca des de Roma el segle XV. Aquest diumenge, el vel era exposat, i una gentada acudia a veure'l.

Posteriorment, el Ram s'ha celebrat a les Avingudes, a la Rambla i a altres indrets. Encara que el millor Ram és aquell que, en secret, per a sempre més, resta dins el gruix de la memòria.